

**CASE STUDY TEXNOLOGIYASI ASOSIDA
MASHG‘ULOTLARNI TASHKIL ETISHDA METODIKANING
AHAMIYATI**

Nizomiy nomidagi O‘zMPU

Pedagogika nazariyasi va tarixi yo‘nalishi

magistratura 1-bosqich talabasi

Doliyeva Maxfuza Inomiddinovna

Mahfuzadaliyeva92@gmail.com

[Tel:+998999729503](tel:+998999729503)

Annotatsiya

Ushbu tadqiqotimizda pedagogikada case study texnologiyasi asosida mashg‘ulotlarni tashkil etish metodikasining samaradorligi ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi — case study metodikasining bosqichma-bosqich qo‘llanilishi talabalarning tanqidiy fikrlashi, muammoli vaziyatlarda qaror qabul qilish ko‘nikmalari va kasbiy kompetensiyalariga ta’sirini aniqlashdan iborat. Tadqiqotda tajriba-sinov, kuzatish va taqqoslash metodlaridan foydalanildi. Olingan natijalar case study metodikasining an’anaviy o‘qitish usullariga nisbatan yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko‘rsatdi.

Mazkur maqolada case study (keys-stadi) texnologiyasining pedagogik mohiyati, uni ta’lim jarayonida qo‘llash metodikasi hamda mashg‘ulotlarni samarali tashkil etishdagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, metodikaning bosqichlari, baholash mezonlari, o‘qituvchining roli va amaliy natijalar yoritib beriladi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, case study

texnologiyasi talabalarning tanqidiy fikrlashi, muammoli vaziyatlarda qaror qabul qilish ko'nikmasi hamda kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Case study, pedagogik texnologiya, interaktiv metod, muammoli vaziyat, metodika, kompetensiya, tanqidiy fikrlash, innovatsion ta'lim.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish dolzarb masalalardan biridir. Globallashuv sharoitida raqobatbardosh, mustaqil fikrlay oladigan, muammoli vaziyatlarda tez va asosli qaror qabul qila oladigan mutaxassislarni tayyorlash ta'lim jarayoniga yangi yondashuvlarni talab etadi. An'anaviy o'qitish metodlarida talabalar ko'proq tayyor bilimlarni qabul qiluvchi subyekt sifatida namoyon bo'ladi. Case study texnologiyasi esa ularni faol ishtirokchi, muammoni tahlil qiluvchi va mustaqil qaror qabul qiluvchi shaxs sifatida shakllantiradi. Biroq ushbu texnologiyaning samaradorligi uni metodik jihatdan to'g'ri tashkil etishga bog'liq.

Case study metodi ilk bor XX asr boshlarida Garvard universitetining huquq va biznes maktablarida qo'llanilgan. Ushbu metod real hayotiy vaziyatlarni tahlil qilish orqali nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan.

Case study — bu o'quvchilarga aniq bir vaziyat (keys) taqdim etilib, undagi muammoni aniqlash va yechim variantlarini ishlab chiqishga yo'naltirilgan pedagogik texnologiyadir.

Case study faollik va mustaqillik, muammolilik, hamkorlik, tahliliy va tanqidiy fikrlash, amaliy yo'naltirilganlik kabi pedagogik tamoyillarga asoslanadi.

Zamonaviy ta'lim tizimi innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishni talab etmoqda. Globallashtirish va raqamlashtirish sharoitida oliy ta'lim muassasalari oldida mustaqil fikrlovchi, raqobatbardosh va kasbiy jihatdan yetuk mutaxassislarni tayyorlash vazifasi turibdi. Case study texnologiyasi real yoki modellashtirilgan vaziyatlarni tahlil qilish orqali nazariy bilimlarni amaliyot bilan integratsiya qilishga imkon beradi. Biroq mazkur metodning samaradorligi uni metodik jihatdan to'g'ri tashkil etishga bog'liq.

Tadqiqot muammosi esa, case study metodikasining bosqichlari yetarli darajada tizimlashtirilmagan hollarda uning pedagogik samarasi pasayadi. Case study asosida mashg'ulotlarni o'tkazish metodikasining bosqichlarini ilmiy asoslash va ularning ta'lim samaradorligiga ta'sirini aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot vazifalari sifatida case study metodikasining nazariy asoslarini tahlil qilish, mashg'ulotlarni tashkil etish bosqichlarini aniqlash, metodikaning pedagogik samaradorligini tajriba-sinov orqali baholash kabilarni aytishimiz mumkin. Case study — talabalarga real yoki modellashtirilgan muammoli vaziyatlarni tahlil qilish orqali nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalarga aylantirish imkonini beradigan pedagogik texnologiyadir. Xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, case study ta'lim samaradorligini oshiradi va talabalarning analitik fikrlashini kuchaytiradi. O'zbekiston ta'lim tizimida ham case study metodikasi joriy qilingan bo'lsa-da, uning samaradorligi va metodik takomillashtirish bo'yicha amaliy tadqiqotlar cheklangan. Shu sababli, jahon ilmiy adabiyotlari bilan taqqoslash talab etiladi. Case study metodikasining zamonaviy ilmiy adabiyotlar asosida samaradorligini aniqlash hamda uni milliy ta'lim jarayoni bilan qiyoslab o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

Case study texnologiyasini samarali qo'llash uchun aniq metodik bosqichlar ishlab chiqilishi zarur. Tayyorlov bosqichida o'qituvchi mavzuga mos keys tanlaydi yoki ishlab chiqadi, ta'lim maqsadini belgilaydi, baholash

mezonlarini ishlab chiqadi, kerakli didaktik materiallarni tayyorlaydi. Keys dolzarb va real bo'lishi, aniq muammoni o'z ichiga olishi, bir nechta yechim variantlariga ega bo'lishi, talabalarning bilim darajasiga mos kelishi talablarga javob berishi kerak. Mashg'ulotni o'tkazish bosqichida esa, kirish – vaziyat bilan tanishtirish, muammoni aniqlash, guruhlarda muhokama, yechimlarni ishlab chiqish, himoya va bahs-munozara, umumlashtirish va xulosa alohida o'ringa ega.

Tahlil va refleksiya bosqichida talabalar o'z qarorlarini asoslaydi, muqobil variantlarni taqqoslaydi va xulosa chiqaradi. O'qituvchi yakuniy fikr bildiradi va umumlashtiradi. Metodikaning ta'lim samaradorligiga ta'siri, tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Case study metodikasi talabalarni yani axborotni tahlil qilishga, sabab-oqibat bog'liqligini aniqlashga, dalillarga asoslangan xulosa chiqarishga o'rgatadi. Kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda guruhli muhokamalar orqali talabalar o'z fikrini aniq bayon etish, bahs-munozarada ishtirok etish, jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishda real vaziyatlarga asoslangan keyslar kasbiy muammolarni modellashtiradi, qaror qabul qilish tajribasini shakllantiradi,

Tajriba-sinov ishlari natijalari shuni ko'rsatdiki, case study asosida o'qitilgan guruhlarda bilim o'zlashtirish ko'rsatkichi 20–25% ga oshdi, talabalarning mustaqil fikrlash darajasi sezilarli ravishda rivojlandi, darsdagi faollik va ishtirok ko'rsatkichi yuqori bo'ldi. Bu natijalar metodikaning samaradorligini tasdiqlaydi. O'qituvchining roli va pedagogik mahorati case study jarayonida o'qituvchi fasilitator, moderator, yo'naltiruvchi sifatida faoliyat yuritadi.

Xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, case study metodini qo'llash talabalar o'rganish natijalarini oshiradi va ijobiy pedagogik natijalarga olib keladi. Bir meta-tahlil natijasida case study metodining o'qitish samaradorligi an'anaviy dars usullariga nisbatan yuqori ekanligi qayd etilgan. Bu tadqiqotda case study o'qitish samarasini o'lchashda uchta asosiy element ta'kidlangan: o'rganish natijalari, o'qituvchi pedagogik tanlovining ta'siri va tashqi omillar. Empirik tadqiqotlar (biologiya darsi doirasida) case study qo'llanilganda talabalarning o'rganish ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshganini ko'rsatadi — har bir case bo'yicha o'rtacha o'sish 18% atrofida bo'lgan. Bu natija case study metodining talabalarning akademik ko'rsatkichlariga ta'sirini aniq tasdiqlaydi.

Jahon adabiyotlari va milliy amaliyotni solishtirganimizda quyidagi umumiy fikrlar paydo bo'ladi. Talabalar faolligi va natijalari shu isbotlaydiki, xalqaro tadqiqotlar case study metodining talabalarning tanqidiy fikrlash va muammoli vaziyatlarda qaror qabul qilish ko'nikmalarini oshirishini ko'rsatadi. Milliy amaliyotda ham shu tendensiya mavjud, lekin metodik bosqichlar ayrim hollarda yetarli darajada tizimlashtirilmagan. O'qituvchi roli, global kontekstda o'qituvchi fasilitator sifatida faol bo'lib, talabalarni mustaqil tahlilga yo'naltiradi. Milliy amaliyotda esa o'qituvchi yo'naltiruvchi rolida ko'proq izoh beruvchi sifatida qolgani qayd etiladi.

Baholash tizimida xalqaro tadqiqotlar baholashda individual o'zlashtirish asosiga urg'u beradi. Milliy pedagogik amaliyot esa, ko'pincha guruh ishlari natijasiga urg'u beradi. Demak, xalqaro tajriba asosida metodik yondashuvlarni milliy ta'lim jarayoniga integratsiya qilish samaradorlikni oshirishga yordam beradi.

O'zbekiston kontekstida case study metodining qo'llanilishi asosan muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, talabalarni auditoriyada faol qiladi va tanqidiy fikrlashni rag'batlantiradi. Biroq xalqaro adabiyotlarda

ta'kidlanganidek, jahon tajribasida case study metodologiyasi ko'pincha talaba markazli bo'lib, individual natijalarga urg'u beradi, shu bilan birga mustaqil tayyorgarlik bosqichi va refleksiya tadqiqotlar ko'pincha qisqa muddatli case study qo'llanishidan iborat bo'lib, uzun muddatli natijalarni monitoring qilish yetarli emas. Bundan tashqari, o'qituvchining professional malakasi va metodik yondashuvi samaradorlikni belgilovchi asosiy omil bo'lib qolmoqda. U talabalarga tayyor javob bermaydi, balki ularni mustaqil fikrlashga undaydi.

Xulosa. Case study texnologiyasi asosida mashg'ulotlarni tashkil etishda metodikaning ahamiyati beqiyosdir. To'g'ri ishlab chiqilgan metodika ta'lim jarayonining tizimlilikini ta'minlaydi, talabalarni faol ishtirok etishga undaydi va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantiradi. Zamonaviy ta'lim tizimida case study texnologiyasidan keng foydalanish pedagogik samaradorlikni oshirishning muhim omillaridan biridir.

Case study texnologiyasi juda samarali pedagogik vosita bo'lib, talabalarning akademik natijalari, tanqidiy fikrlash va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Xalqaro tadqiqotlar uni qo'llashda tizimli bosqichlarni, mustaqil tayyorgarlikni va refleksiya elementlarini ta'kidlaydi. Milliy amaliyotda esa bu elementlar to'liq amalga oshirilmagan bo'lishi mumkin, shuning uchun jahon tajribasi asosida metodik takomillashtirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Dewey J. Experience and Education. – New York: Macmillan, 1938.
2. Kolb D. Experiential Learning. – New Jersey: Prentice Hall, 1984.
3. Shapiro B. An Introduction to Cases. – Harvard Business School, 1984.

4. Yoʻldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent, 2014.
5. Tolipov Oʻ., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent, 2012.
6. Case study teaching improves student performance and perceptions of learning gains. PMC (year).
7. Integrating the Case Study Method Into Teaching Medical English (2025).
8. Oliy taʼlimda case study va brainstorming metodlari... (2025).
9. Implementation of the Case Method and Its Effectiveness in Lectures and Learning... EDUKASIA (2025).